

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Esas sayısı : 1986/20

Karar sayısı : 1987/9

Karar günü : 31/3/1987

R.G. Tarih-Sayı :28.05.1987-19473

İtiraz Yoluna Başvuran : Trabzon Vergi Mahkemesi

I - İTİRAZIN KONUSU : 26/5/1981 günlü, 2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanunu'nun 97. maddesine 4.12.1985 günlü, 3239 sayılı Kanunun 125. maddesi ile eklenen "... ve belediye ve mücavir alan sınırları içerisinde yeraltı sularından kamu ve özel kişiler tarafından elde edilen kullanma ve sanayi suları..." ibaresinin Anayasa'nın 73. maddesine aykırılığı nedeniyle iptali istemidir.

II - OLAY :

Türkiye Selüloz ve Kağıt Fabrikaları'na, kısa adıyla "SEKA" ya bağlı bir işletme olan Giresun-AKSU Müessesesi, kullanma ve sanayi suyunu elde etmek amacıyla bir tesis kurarak çıkardığı yeraltı suyundan faydalanmaya başlamış ve bu iş için yerel belediyenin herhangi bir katkı ve hizmetinden de yararlanmamıştır.

2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanunu'nun 3239 sayılı Kanun ile değişik 97. maddesinin verdiği yetkiye dayanan Giresun Belediye Meclisinin anılan müessesenin yeraltından elde ettiği suyun ücretinin 5 TL/ton olarak saptaması üzerine, Belediye Başkanlığı da ilgili işletmeye bir yazı göndererek birim fiyatı belirlenen su ücretinin hesaplanabilmesi için tesisata sayaç taktırılması ile birlikte abone kaydının da yaptırılmasını istemiştir.

Belediye Meclisinin, yeraltından elde edilen su ücretinin birim fiyatının saptanmasına ilişkin kararının iptali istemiyle Trabzon Vergi Mahkemesine dava açan SEKA-AKSU Müessese Müdürlüğü, 2464 sayılı Kanunun 97. maddesinin birinci fıkrasına, 3239 sayılı Kanun ile eklenen "... ve belediye ve mücavir alan sınırları içerisinde yeraltı sularından kamu ve özel kişiler tarafından elde edilen kullanma ve sanayi suları ..." ibaresinin Anayasa'nın 73. maddesine aykırı olduğu iddiasında bulunmuştur.

Davacının ileri sürdüğü Anayasa'ya aykırılık iddiasının ciddi olduğu kanısına ve bu sebeple iptali için Anayasa Mahkemesine başvuran Trabzon Vergi Mahkemesi'nin karar gerekçesinde, özetle : 3239 sayılı Yasanın 125. maddesiyle değişen 1/1/1986 tarihinde yürürlüğe giren 2464 sayılı Yasanın 97. maddesi; belediyelerin bu kanunda harç veya katılma payı konusu yapılmayan ve ilgililerin isteğine bağlı olarak ifa edecekleri her türlü hizmet ve belediye ve mücavir alan sınırları içerisinde yeraltı sularından kamu ve özel kişiler tarafından elde edilen kullanma ve sanayi suları için belediye meclislerince düzenlenecek tarifelere göre ücret almaya yetkili oldukları belediyeye tekel olarak verilmiş işlerin kendi özel hükümlerine tabi olduğunu öngörmektedir.

Yapılan bu değişiklikle, yeraltı sularından kamu ve özel kişilerce elde edilen sular için belediye tarafından yapılan bir iş veya hizmet sözkonusu olmadığı halde belediye meclisince öngörülecek tarife göre ücret alma yetkisi belediyeye verilmiştir. Bu durumda belediyenin

alacağı ücret herhangi bir hizmet karşılığında olmadığından, ücret olarak değerlendirmek yerine yükümlüler açısından yarattığı külfet nedeniyle vergi benzeri mali yüküm saymak daha uygun düşecektir.

Anayasamızın vergi ödevini düzenleyen 73. maddesi; herkesin, kamu giderlerini karşılamak üzere, mali gücüne göre, vergi ödemekle yükümlü olduğunu,

Vergi yükünün adaletli ve dengeli dağılımının maliye politikasının sosyal amacını oluşturduğunu,

Vergi, resim, harç ve benzeri mali yükümlülüklerin konulmasının, değiştirilmesinin ve kaldırılmasının kanunla yapılabileceğini,

Vergi, resim, harç ve benzeri mali yükümlülüklerin muaflık, istisnalar ve indirimleriyle, oranlarına ilişkin hükümlerinde kanunun belirttiği yukarı ve aşağı sınırlar içinde değişiklik yapmak yetkisinin Bakanlar Kuruluna verilebileceğini,

öngörmektedir.

Görüldüğü üzere Anayasa'nın 73. maddesinin, vergi, resim, harç ve benzeri mali yükümlülükler konusunda kanunla konacak alt ve üst sınır içinde kalmak kaydıyla Bakanlar Kuruluna değişiklik yapma yetkisi vermesine karşın uyuşmazlık konusu mali yükümün dayanağını oluşturan Belediye Gelirleri Kanunu'nun yürürlükteki 97. maddesi, belediye meclisince düzenlenecek tarifeye göre ücret alınacağını belirtmiştir. Bu durumda alt ve üst sınırlarının tesbiti kanunla düzenlenmeden sadece tarife yapmak yetkisinin belediye meclisine verilmiş olmasının Anayasa'ya aykırılık oluşturduğu öne sürülmüştür.

III - METİNLER :

A) Dava Konusu Yasa Kuralı :

Anayasa'ya aykırı olduğu iddia edilen 2464 sayılı Kanunun 3239 sayılı Kanun ile değişik 97. maddesi şöyledir :

"Madde 97. - Belediyeler bu Kanunda harç veya katılma payı konusu yapılmayan ve ilgililerin isteğine bağlı olarak ifa edecekleri her türlü hizmet ve belediye ve mücavir alan sınırları içerisinde yeraltı sularından kamu ve özel kişiler tarafından elde edilen kullanma ve sanayi suları için belediye meclislerince düzenlenecek tarifelere göre ücret almaya yetkilidir. Belediye'ye tekel olarak verilmiş işler kendi özel hükümlerine tabidir.

Yeraltı sularından kamu ve özel kişiler tarafından elde edilen kullanma ve sanayi sularına ait ücretler İstanbul'da İSKI, 3030 sayılı Kanunun uygulandığı yerlerde Büyük Şehir Belediyeleri tarafından tahsil edilir."

B) Dayanılan Anayasa Kuralı :

"Madde 73. - Herkes, kamu giderlerini karşılamak üzere, mali gücüne göre, vergi ödemekle yükümlüdür.

Vergi yükünün adaletli ve dengeli dağılımı, maliye politikasının sosyal amacıdır.

Vergi, resim, harç ve benzeri mali yükümlölükler kanunla konulur, değıştirilir veya kaldırılır.

Vergi, resim, harç ve benzeri mali yükümlölüklerin muaflık, istisnalar ve indirimleriyle oranlarına ilişkin hükümlerinde kanunun belirttiğı yukarı ve aşağı sınırlar içinde değışiklik yapmak yetkisi Bakanlar Kuruluna verilebilir."

IV. İLK İNCELEME :

Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 15. maddesi uyarınca, 29/7/1986 gününde Orhan ONAR, Mahmut C. CUHRUK, Necdet DARICIOĞLU, Yekta Güngör ÖZDEN, Muammer TURAN, Mehmet ÇINARLI, Servet TÜZÜN, Mustafa GÖNÜL, Osman Vahdettin OKTAY, Mustafa ŞAHİN ve Adnan KÜKNER'in katılmalarıyla yapılan ilk inceleme toplantısında, dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine ve sınırlama sorununun esasla birlikte ele alınmasına oybirliğiyle karar verilmiştir.

V. ESASIN İNCELENMESİ :

İşin esasına ilişkin rapor, başvuru kararı ve ekleri, Anayasa'ya aykırılığı ileri sürülen Yasa, itiraza dayanak yapılan Anayasa maddesi, bunlarla ilgili gerekçeler ve öbür yasama belgeleri okunduktan sonra gereğı görüşölüp düşünölüdü :

A) incelemenin Sınırlandırılması Sorunu :

29/7/1986 gününde yapılan ilk inceleme toplantısında uygulanacak yasa kuralına ilişkin sınırlama sorununun işin esası ile birlikte ele alınmasına karar verilmiş olması sebebiyle öncelikle bu konu üzerinde durulmuştur.

Yeraltı suyundan faydalanan kişilerin özel veya kamu tüzelkişisi olmaları, sorunun çözölmenmesi açısından ayırım yapılmasını gerektirecek nitelikte değildir. O nedenle, her ne kadar davacı taraf tüzelkişiliğe sahip bir kamu kuruluşu ise de, sorunun çözölümü, işin niteliğı bakımından davacının hukuki kişiliğı ile ilişkisi olmayan kimi konuların açıklığı kavuşturulmasına bağı olduğına ve iptali istenilen kuralın itiraz yoluna başvuran mahkemece uygulanacak kural durumunda bulunduğına göre, sınırlandırmaya gerek olmadığı, sonucuna varılmıştır.

B - Dava Konusu Hükümün Anayasa'ya Aykırılığı Sorunu :

2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanunu'nun 3239 sayılı Kanunun 125. maddesiyle değıştirilen 97. maddesi, belediyelerin Belediye Gelirleri Kanunu uyarınca harç ve katılma payı konusuna girmeyen ve ancak ilgililerin isteğıne bağı olarak yapacakları her türlü hizmetten olduğı gibi, belediye sınırlarıyla mücavir alan sınırları içerisinde yeraltı sularından kamu ve özel kişiler tarafından elde edilen kullanma ve sanayi suları için de belediye meclislerince düzenlenecek tarifelere göre ücret almaya yetkili olduklarını hükme bağlamıştır.

Görölüdüğü üzere, sözkonusu madde, belediye meclislerinin düzenleyecekleri tarifelere göre ücret alınması hususunda belediyelere yetki verirken, bu yetkinin iki konuda kullanılmasını öngörmüştür. Bunlardan birincisi, ilgililerin isteğıne bağı olarak yapacakları harç ve katılma payı konusuna girmeyen her türlü hizmetler; diğeri de belediye ve mücavir alan sınırları içerisinde yeraltında bulunan suyun kamu ve özel kişiler tarafından elde edilmesidir.

2464 sayılı Kanunun 97. maddesi, değiştirilmeden önce, belediyeleri sadece ilgililerin isteğine bağlı olarak yapacakları, harç ve katılma payı konusuna girmeyen her türlü hizmet için, belediye meclislerince düzenlenecek tarifelere göre ücret almaya yetkili kılmış iken, yapılan değişiklikle, buna ek olarak yeraltı sularından kamu ve özel kişiler tarafından elde edilen sular için belediyelerin yaptığı bir iş veya hizmet sözkonusu olmadığı halde, belediye meclislerince düzenlenecek tarifelere göre ücret alınması konusunda da yetkili kılmıştır.

İtiraz yoluna başvuran mahkeme, yasa maddesinde yapılan sözkonusu değişikliğe dayanarak belediyeler tarafından alınan ücretin, ödeyenleri açısından bir tür mali yüküm olduğunu, mali yükümlerin ise konu, matrah, oran, yukarı ve aşağı sınırları bakımından yasa ile düzenlenmeleri gerektiğini belirterek, bu düzenlemeleri içermeyen dava konusu hükmün Anayasa'nın 73. maddesine aykırı bulunduğunu ileri sürmüştür.

Bu durumda sorunun çözümlenebilmesi için öncelikle, yeraltı suları ile, ücret, vergi, resim, harç ve benzeri mali yüküm kavramlarının hukuki nitelikleri üzerinde kısaca durulmasında yarar görülmüştür.

I - Yeraltı Sularının Hukuki Niteliği :

743 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 23/11/1960 günlü, 138 sayılı Kanunla değişik 679. maddesinin ikinci fıkrasında, yeraltı sularının genel olarak menfaati umuma ait sulardan olduğu, bir arza malik olmanın onun altındaki suya malik olmayı tazammun etmeyeceği, son fıkrasında da, yeraltı sularından arz maliklerinin istifade şekli ve bunun derecesinin özel kanunlarda gösterileceği hükme bağlanmıştır. Medeni Kanunun 679. maddesinde sözü edilen özel Kanun, 16/12/1960 günlü, 167 sayılı "Yeraltı Suları Hakkında Kanun" dur. Bu Kanunun 1. maddesinde de yeraltı sularının umumi sulardan olduğu, Devletin hüküm ve tasarrufu altında bulunduğu, araştırılması, kullanılması ve tescillerinin bu kanun hükümlerine tabi olduğu belirtilmiştir. Şu halde, özel mülkiyete konu olmaktan çıkarılmış bulunan yeraltı sularının teknik vasıtalarla yeryüzüne akıtılması durumunda, tabi olacağı hukuki rejim, 167 sayılı Kanunla tayin ve tesbit edilen rejim olacaktır.

1580 sayılı Belediye Kanunu'nun 19/A maddesine göre, belediyeler doğrudan doğruya yapılmak ve işletilmek kayıt ve şartı ile su, havagazı, elektrik vb. tesisatı kurup işletme hak ve imtiyazına sahiptirler. İtiraz konusu olayda ise, 167 sayılı Yeraltı suları Hakkında Kanun'un 5. maddesinde "... ilan edilmiş yeraltı suyu işletme sahaları dışında her arazi sahibi, arazisinde yeraltı suyu aramak, suyu bulduktan sonra, bunun kendi faydalı ihtiyaçlarına yetecek miktarını kullanmak hakkına malikdir." diyen hükümden kaynaklanan ve Devletin özel emlâki dışında olup tabii kamu emlâki arasında bulunan yararı kamuya ait sulardan, objektif hukukun koyduğu esaslar doğrultusunda belirlenen statüsüne göre herkesin yararına sunulan bir hakkın kullanılması sözkonusudur. Bunun, belediyelerin, belde sakinlerine su dağıtma imtiyazına ve tekeline dokunan bir yanı da yoktur.

Yeraltı suları üzerinde, Devletin kolluk gücüne dayanan yönetim ve koruma yetkisini, medeni hukukun mülkiyet hakkına ilişkin hükümlerine benzeterek alınan ücreti Devletin sübjektif hakkıymış gibi göstermek isabetli bir yorum tarzı sayılamaz.

2 - Alman Paranın Ücret Niteliğinde Olup Olamayacağı Sorunu :

Ücret bir hizmet karşılığı ödenen paradır. Nitekim 2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanunu'nun 97. maddesinde de ücret deyimi bu anlamda kullanılmıştır.

İtiraz konusu madde kuralı, yeraltı sularından kullanma veya sanayi suyu şeklinde faydalanmak amacıyla su elde edilmesi durumunda belediyelere, ilgililerinden ücret alınmasına ilişkin yetki verirken, anılan sudan faydalananlara, suyun elde edilmesi hususunda belediyeye hizmet götürme mecburiyetini koymamıştır. Alınan ücret karşılığında bir mal verilmesi de sözkonusu olmadığına göre, ücret adı altında istenen su parası herhangi bir hizmet veya malın karşılığını da oluşturmamaktadır. Oysa, hiç bir karşılık sunulmadan kişilerden yalnız vergi ve benzerleri alınabilir. Her ne kadar alınacak paraya "ücret" adı konulmuş ise de, Mahkememizin bir çok kararlarında da belirtildiği üzere, kamu idareleri tarafından alınan paraların isimlerine değil, içerik ve niteliklerine göre değerlendirilmesi gerekir.

3 - Alınan Paranın Harç veya Resim Olarak Nitelendirilip Nitelendirilemeyeceği Sorunu :

492 sayılı Harçlar Kanunu'nun gerekçesinde harcın tanımı "fertlerin özel menfaatlerine ilişkin olarak, kamu kurumları ve hizmetlerinden yararlanmaları karşılığında yaptıkları ödemelerdir." biçiminde yapılmıştır. Buna göre, bir hizmetin harç konusu olabilmesi için; kişilerin bir kamu kurumundan yararlanmaları, kişilere kamu eliyle özel bir yarar sağlanması ve kamu idaresinin kişilerin özel bir işiyle uğraşması gerekmektedir.

Resim ise, devlet dairelerinde ve kamu kuruluşlarında görülen hizmet ve yapılan giderlerin karşılığı olarak yalnız o işle ilgili olan gerçek ve tüzelkişilerden sağlanan gelirlerdir.

Bu tanımlamalar da dikkate alındığında bir hizmet veya mal karşılığı olmadan yeraltı sularından kullanma ve sanayi suyu olarak kamu veya özel kişilerce su elde edilmesi karşılığında belediyeler tarafından "ücret" adı altında alınan paranın bir hizmetin, malın veya herhangi bir giderin karşılığını teşkil etmemesi nedeniyle hukuki niteliği bakımından "Harç" veya "Resim" olarak nitelendirilmesi de mümkün değildir.

4 - Vergi ve Benzeri Mali Yükümlülük Kavramı Yönünden İnceleme :

Belediyelerin gelir kaynaklarının büyük bir bölümü, kamu hukukuna dayanır ve üstlendiği kamu hizmetlerinin gerektirdiği harcamaların karşılığını oluşturur. Bu nedenle, belediyelerin alacakları vergi, resim, harç ve benzerlerinin Anayasa'nın 73. maddesinde öngörülen esaslar dairesinde kanunla konulması, aşağı ve yukarı hadlerinin belirlenmesi gerekir.

Belediye ve mücavir alan sınırları içindeki yeraltı sularından kamu ve özel kişiler tarafından elde edilen kullanma ve sanayi suları için belediye meclislerince düzenlenecek tarifelere göre "ücret" adı altında alınan paranın, bir hizmet veya malın karşılığını oluşturmaması, maliyet-kâr esasına göre belirlenmemesi ve kamu gücüne dayanılarak tek taraflı irade ile tespit olunması açısından, belediyeler için vergi benzeri mali kaynak oluşturduğu açıktır. Bu ödemenin tarifeye bağlanması ve adına ücret denilmiş olması onun bu niteliğini etkilemez. Bu sebeple, Anayasa'nın öngördüğü vergi ilke ve kurallarına uygun olarak düzenlenmesi, zorunlu özelliği taşıması şarttır.

Anayasa'nın vergi ödevi kenar başlığını taşıyan 73. maddesinde "... vergi, resim, harç ve benzeri mali yükümlülükler kanunla konulur, değiştirilir veya kaldırılır.

Vergi, resim, harç ve benzeri mali yükümlülüklerin muaflık, istisnalar ve indirimleriyle oranlarına ilişkin hükümlerinde kanunun (belirttiği yukarı ve aşağı sınırlar içinde değişiklik yapmak yetkisi Bakanlar Kuruluna verilebilir." denilmektedir.

Mahkememizin yerleşmiş içtihatlarında da açıkça belirtildiği üzere, Anayasa Koyucu her çeşit mali yükümün kanunla konulmasını buyururken, keyfi ve takdiri uygulamaları önlemeyi amaçlamıştır. Kanun koyucunun yalnız konusunu belli ederek bir mali yükümün ilgililere yükletilmesine olur vermesi, bunun kanunla konulmuş sayılabilmesi için yeter neden olamaz. Mali yükümlerin, matrah ve oranlar, tarh ve tahakkuku, tahsil usulleri, yaptırımları, zamanaşımı, yukarı ve aşağı sınırları gibi çeşitli yönleri vardır. Bir mali yüküm bu yönleri dolayısıyla, yasayla "yeterince çerçevelenmemişse, kişilerin sosyal ve ekonomik durumlarını, hatta, temel haklarını etkileyecek keyfi uygulamalara yol açabilmesi mümkündür. Bu bakımdan mali yükümler belli başlı öğeleri de açıklanarak ve çerçeveleri kesin çizgilerle belirtilerek yasalarla düzenlenmelidir.

2464 sayılı Kanunun 3239 sayılı Kanun ile değişik 97. maddesi yeraltı sularından kullanma ve sanayi suyu olarak faydalananlardan "ücret" adı altında alınan ve bir karşılığa dayanmaması sebebiyle vergi benzeri olduğunda kuşku bulunmayan mali yükümün, yalnızca konusunu ve yükümlülerini belirtmekle yetinip, miktarının saptanmasını belediye meclislerine bırakmaktadır. Dolayısıyla maddede matraha, orana, aşağı ve yukarı sınırlara ilişkin herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır. O halde, bu düzenleniş biçimi ile belli başlı öğeleri açıklanmamış ve çerçevesi kesin çizgilerle belirlenmemiş bulunan bir tür mali yüküm niteliğindeki sözkonusu ödemenin yükümlüleri durumundaki kamu ve özel kişilerden alınmasına olur veren 3239 sayılı Kanun ile Belediye Gelirleri Kanunu'nun 97. maddesine eklenen "... ve belediye ve mücavir alan sınırları içerisinde yeraltı sularından kamu ve özel kişiler tarafından elde edilen kullanma ve sanayi suları ..." biçimindeki hüküm, Anayasa'nın 73. maddesine aykırıdır. itiraz yoluna başvuran mahkemenin istemi doğrultusunda iptali gerekir.

Orhan ONAR, Mahmut C. CUHRUK, Selâhattin METİN, Servet TÜZÜN, ve VURAL SAVAŞ bu görüşe katılmamışlardır.

C) Uygulama Olanakları Kalmayan Kural Sorunu :

Dava konusu 2464 sayılı Kanunun 97. maddesinin birinci fıkrasına 3239 sayılı Kanun ile eklenmiş bulunan ibarenin iptal edilmesi sebebiyle artık yeraltı sularından faydalanmak maksadıyla elde eden kamu ve özel kişilerden belediyelerin ücret almaları mümkün olmayacağından, sözü edilen 97. madde hükmüne yine 3239 sayılı Kanun ile bir fıkra halinde eklenmiş bulunan "yeraltı sularından kamu ve özel kişiler tarafından elde edilen kullanma ve sanayi sularına ait ücretler İstanbul'da İSKİ, 3030 sayılı Kanunun uygulandığı yerlerde 'Büyük Şehir Belediyeleri tarafından tahsil edilir." şeklindeki hükmün de uygulama yeri kalmamaktadır. Bu nedenle 2949 sayılı "Anayasa Mahkemesi'nin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun"un 29. maddesi uyarınca 2464 sayılı Kanunun 3239 sayılı Kanunla değişik 97. maddesinin ikinci fıkrası hükmünün de iptali gerekmektedir.

D) İptal Hükümünün Yürürlük Tarihi :

Anayasa'nın 153. maddesinin üçüncü fıkrasına göre gereken hallerde, Anayasa Mahkemesi, iptal hükmünün yürürlüğe gireceği tarihi ayrıca kararlaştırabilir.

Aynı hüküm, 2949 sayılı Kanunun 53. maddesinin dördüncü fıkrasında da tekrarlanmış ve beşinci fıkrasında ise, Anayasa Mahkemesi'nin iptal kararı üzerine oluşacak boşluğu kamu düzenini tehdit veya kamu yararını ihlâl edici mahiyette görürse dördüncü fıkra hükmünü uygulayacağı ve boşluğun doldurulması için TBMM Başkanlığı ile Başbakanlığa bilgi vereceği açıklanmıştır.

2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanunu'nun, 3239 sayılı Kanunun 125. maddesiyle değişik 97. maddesinin birinci fıkrasında yer alan "... ve belediye ve mücavir alan sınırları içerisinde yeraltı sularından kamu ve özel kişiler tarafından elde edilen kullanma ve sanayi suları..." hükmü, iptal ile yürürlükten kalktığı takdirde, kamu hizmeti gören belediyeler, hizmetlerinin gerektirdiği harcamalarının karşılığını oluşturan gelir kaynaklarının birinden yoksun kalacak ve dolayısıyla kesintisiz devamı gereken kimi kamu hizmetinin aksamasına sebep olacaktır. Bundan da çeşitli sakıncalar doğacağı cihetle, Anayasa Mahkemesi'nin yetkisini kullanarak, iptal hükmünün yürürlüğe gireceği tarihi ayrıca kararlaştırması ve bu suretle kanun koyucuya yeniden yapacağı düzenleme için ihtiyacı plan zamanın sağlanması uygun görülmüştür. Yekta Güngör ÖZDEN, Muammer TURAN, Selâhattin METİN ve Mustafa ŞAHİN, 2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanunu'nun 3239 sayılı Kanunla değişik 97. maddesinde, yeraltı sularından alınacağı öngörülen ücret, belediyelerin kamu hizmetini etkileyecek bir oran ve değerde değildir ve bundan bir yasal boşlukta husule gelmez. Kararın yürürlük tarihinin ertelenmesi, Anayasa'ya aykırı haksız bir iktisabın bir süre daha devamını sağlamanın yersiz ve haksız olduğunu ileri sürerek bu görüşe katılmamışlardır.

VI. SONUÇ :

1 - İtiraz konusu kural bakımından sınırlama yapılmasına mahal olmadığına, oybirliğiyle;

2 - 26.5.1981 günlü, 2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanunu'nun 3239 sayılı Kanun'un 125. maddesiyle değişik 97. maddesinin birinci fıkrasında yer alan ".. ve belediye ve mücavir alan sınırları içerisinde yeraltı sularından kamu ve özel kişiler tarafından elde edilen kullanma ve sanayi suları..." biçimindeki ibarenin iptaline, Orhan ONAR, Mahmut C. CUHRUK, Selâhattin METİN, Servet TÜZÜN ve Vural SAVAŞ'ın karşıoyları ve oyçokluğuyla;

3 - İptal hükmü, maddenin ikinci fıkrasının uygulanmaması sonucunu doğurduğundan Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 29. maddesi gereğince maddenin ikinci fıkrasının da iptaline oybirliğiyle;

4 - İptal hükmü nedeniyle meydana gelen hukuki boşluğun niteliğine göre Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında 2949 sayılı Yasa'nın 53. maddesi gereğince iptal hükmünün iptal kararının Resmi Gazete'de yayımlandığı tarihten itibaren altı ay sonra yürürlüğe girmesine, Yekta Güngör ÖZDEN, Muammer TURAN, Selâhattin METİN ve Mustafa ŞAHİN'in karşıoyları ve oyçokluğuyla;

31.3.1987 gününde karar verildi.

Başkan

Başkanvekili

Üye

Orhan ONAR

Mahmut C. CUHRUK

Necdet DARICIOĞLU

Esas sayısı : 1986/20
Karar sayısı : 1987/9

Üye	Üye	Üye
Yılmaz ALIEFENDIOĞLU	Yekta Güngör ÖZDEN	Muammer TURAN
Üye	Üye	Üye
Selâhattin METİN	Servet TÜZÜN	Mustafa GÖNÜL
Üye		Üye
Mustafa ŞAHİN		Vural SAVAŞ

KARŞIOY YAZISI

Esas sayısı : 1986/20

Karar sayısı : 1987/9

Karar günü : 31/3/1987

Yeraltı suları, tıpkı denizler, göller, ormanlar ve madenler gibi kamusal" nitelikli bir maldır. Bunun çeşitli nedenleri arasında birinci eden, yeraltı sularının, bütün doğal kaynaklar gibi, zamanla tükenmesi ve asan eliyle tekrar yaratılmasının mümkün olmamasıdır, ikinci neden, yeraltı sularının sadece kullanıma alındığı coğrafi alanla sınırlı olmayıp, ir bölgenin hatta bütün bir ülkenin jeolojik yapısından kaynaklanmış iması ve bu yapı içerisinde sınırları kestirilemeyen bir yeraltı suları dengesi içinde meydana gelmiş bulunmasıdır. Bu nedenle yeraltı sularının hukuki rejimi, tabii servetleri ve kaynakları "devletin hüküm ve tasarrufu altında "sayan ve" bunların işletilmesi hakkı Devlete aittir. Devlet bu hakkını belli bir süre için, gerçek ve tüzelkişilere devredebilir." hükmünü içeren 168. maddesine uygun olmalıdır.

Sözkonusu yasa hükmü ile Devlet, yeraltı suları üzerindeki hakkını belediyelere devretmektedir. Bu devir, Anayasa'nın 168. maddesine uyun olduğu gibi, mahalli idarelere, "görevleri ile orantılı gelir kaynakları sağlanır." hükmünü getiren 127. maddesinin de bir gereğidir.

Belediyelerin, Devlet adına, yeraltı sularını kullananlardan "ücrete adı altında bir "fiyat" talep etmesini, Anayasa'nın 73. maddesinde yeralan "vergi, resim, harç ve benzeri mali yükümlülüklerden saymaya imkan yoktur. Çünkü vergi, resim, harç ve benzeri yükümlülükler, devletin "devlet" olmaktan kaynaklanan iradesi sonucu ortaya çıkarlar. Yeraltı sularını kullananlardan "ücret" adı altında talep edilen ise; bir doğal kaynaktan yararlanmak için ödenmesi gereken bir "fiyat" niteliğindedir, vergi, resim, harç ve benzeri mali yükümlülükler yerine getirilirken, mükellefin bu ödemeler karşısında devletten doğrudan doğruya ve kendisinin bir mal ve/veya hizmet talebi sözkonusu değildir. Oysa ki yeraltı suları için ödenen ücret, doğrudan doğruya kullanılan bir su kaynağı için denmektedir.

Bu nedenle belediyelerin, yeraltı sularını kullananlardan "ücret" adı altında talep ettiği ödeme bir "fiyat" niteliğinde olup; vergi, resim, harç ve benzeri mali yükümlülüklerden sayılamaz. Dolayısıyla bu ücretin belirlenmesinde Anayasa'nın 73. maddesinde öngörülen "vergi, resim, harç ve benzeri mali yükümlülüklerin muaflik, istisnalar ve indirimleriyle

Esas sayısı : 1986/20
Karar sayısı : 1987/9

oranlarına ilişkin hükümlerinde kanunun belirttiği yukarı ve aşağı sınırlar içinde değişiklik yapmak yetkisi Bakanlar Kuruluna verilebilir." hükmünün uygulanması istenemez.

Çoğunluk kararına bu görüşle karşıyız.

Başkan	Başkanvekili	Üye
Orhan ONAR	Mahmut C. CUHRUK	Selâhattin METİN
Üye		Üye
Servet TÜZÜN		Vural SAVAŞ